

ELINKEINOPOLIITTINEN OHJELMA

TALouden AVULLA TAVOITTEISIIN

Hyväksytty puoluevaltuuston kokouksessa 12.2.2023

Sisällys

1. VIHREÄ TALOUS ELINKEINOPOLITIIKAN LÄHTÖKOHTANA.....	1
2. YRITTÄJYYS ELINVOIMAN TUOJANA.....	4
3. VIHREÄ VEROUDISTUS.....	9
4. OSAAMISEN VARMISTAMINEN JA JOUSTAVAT TYÖMARKKINAT.....	14
5. INNOVAATIOT ELINKEINOTOIMINNAN KULMAKIVINÄ.....	19
6. KESTÄVÄ KANSAINVÄLINEN TALOUS.....	22
7. YRITYSTUILLA KOHTI VIHREÄÄ SIIRTYMÄÄ.....	25
8. KESTÄVIEN ELINKEINOJEN SUOMI.....	26
8.1. MENESTYSTÄ OSAAMISINTENSIIVISISTÄ PALVELUISTA.....	27
8.2. TEOLLISUUS MAHDOLLISTAA VIHREÄN SIIRTYMÄN.....	28
8.3. MAASEUDUN ELINKEINOT VAHVEMMIKSI.....	30

1. VIHREÄ TALOUS ELINKEINOPOLITIIKAN LÄHTÖKOHTANA

Hyvän elinkeinopolitiikan edellytys on vihreän talouden kokonais kuvan hahmottaminen. Markkinoiden ja talouden keinoja tulee käyttää mahdollisimman vaikuttavasti yhteiskunnallisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

Vihreät tavoittelee talousjärjestelmää, joka lisää luonnon ja ihmisten hyvinvointia, edistää yhdenvertaisuutta sekä vähentää ympäristölle tuhoisaa ylikulutusta. Tavoitelähtöisellä elinkeinopolitiikalla julkinen ja yksityinen sektori sekä kansalaisyhteiskunta pyrkivät yhdessä löytämään ratkaisuja yhteiskunnan kestävyys haasteisiin.

Elinkeinotoiminnan ulkoisvaikutukset tulee sisällyttää tuotteiden ja palveluiden hintaan esimerkiksi haittaverotuksen ja päästökaupan avulla. Lisäksi on määrätietoisesti edistettävä työmarkkinoiden ja kulutuksen siirtymää kohti kestävä taloutta.

Hyödynnämme julkisen sektorin budjetoinnissa erilaisia vaikutusten arviointeja (ympäristö, sukupuoli, lapset) edistääksemme oikeudenmukaisempaa taloutta.

Vakaan demokratian ja teknologisen edelläkävijyyden Suomessa syntyy innovaatioita, yrityksiä sekä palvelujen ja tuotteiden vientiä maailmanlaajuisesti merkittävien ongelmien ratkaisemiseksi. Tämä tuottaa hyvinvointia ja tekee Suomesta moninkertaisesti kokoaan suuremman kansainvälisen vaikuttajan sosiaalisesti kestävä vihreän siirtymän toteuttamisessa. Vihreiden tavoitteleva talousjärjestelmä tunnistaa palkattoman hoivatyön osaksi talouden kirjanpitoa ja julkinen sektori sekä kansalaisten nettovelkaantuminen ovat siinä tasapainossa. Automatisaation ja digitalisaation mahdollistama työn tuottavuuden parantuminen näkyy vihreän vision mukaan myös lisääntyneenä vapaa-aikana.

Tämä Vihreiden elinkeinopoliittinen ohjelma nojautuu seuraaviin periaatteisiin:

1. Talouden rajoina kaikkien ihmisten perustarpeet ja ympäristön kantokyky
2. Tavoitteeksi korjaava ja uusintava talous
3. Osaaminen on valtion tärkein elinkeinopoliittinen väline
4. Suomi on kokoaan suurempi myönteinen vaikuttaja vihreässä siirtymässä
5. Talouden vakaus ja taloudellisen toiminnan laatu ovat kasvua tärkeämpiä
6. Julkisen talouden tasapainottaminen edellyttää investointeja
7. Jaettu vauraus hyvinvoinnin lähteenä.

Talouden rajoina kaikkien ihmisten perustarpeet ja ympäristön kantokyky

Vihreiden talousvisiossa planeetan kantokyvyn rajat on yhdistetty YK:n sosiaalisen kestävyuden tavoitteisiin. Näitä rajoja kunnioittava talous pitää huolta sekä ihmisistä että ympäristöstä (nk. donitsitalous). Donitsitalous tarkoittaa sitä, että taloutta kehystää toiselta puolelta sosiaalinen perusta eli ihmisten perustarpeiden toteutuminen, ja toiselta puolelta ekologinen katto, eli luonnon ja ympäristön kantokyky. Nämä raamit kuvataan kahtena sisäkkäisenä kehänä, joiden välillä on ihmiskunnalle ja taloudelle turvallinen ja oikeudenmukainen tila, ”donitsi”.

Tavoitteeksi korjaava ja uusintava talous

Vihreä talous- ja elinkeinopoliitiikka valjastaa talouden välineeksi maapallon ekologisen kantokyvyn sekä ihmisten perusoikeuksien ja hyvinvoinnin turvaamiseen. Kestävyuden rajat on nyt monin paikoin jo ylitetty. Enää ei riitä, että talous nähdään keinona tuottaa hyvinvointia maapallon kantokyvyn rajoissa. On päästävä tilanteeseen, jossa talous sekä korjaa jo syntyneitä vahinkoja että uusintaa eli ylläpitää ja kehittää tulevaisuuden rakennusaineita, kuten ekologista ja sosiaalista pääomaamme. Yhteiskunnallisten päämäärien tavoittelu tarkoittaa valtion, yritysten ja kolmannen sektorin luovuuden valjastamista luontokadon, ilmaston lämpenemisen ja eriarvoisuuden torjumiseen.

Tavoitteellinen talouspolitiikka on markkinataloutta, jossa julkinen sektori ohjaa markkinoita sosiaalisesti ja ekologisesti kestävään suuntaan, ja varmistaa reilun kilpailun.

Osaaminen on elinkeinopolitiikan tärkein pohja

Suomen talous nojaa sivistykseen ja osaamiseen. Pärjäämme kansainvälisessä kilpailussa vain luovuudella, korkealla koulutustasolla ja kekseliäisyydellä. Hyvinvoinnin ylläpitäminen edellyttää uusien toimintamallien ja teknologioiden hyödyntämistä sekä investointeja tutkimus- ja kehitystyöhön. Uudet innovaatiot vaativat korkeaa osaamista ja perustutkimusta. Panostukset osaamiseen parantavat yritysten tuottavuutta, jalostusarvoa ja kilpailukykyä. Korkean osaamisen pohjalle rakentuu tehokas, uudistuva ja muutoskykyinen talous. Koulutuksella on itseisarvo ja se on paras keino vastata muuttuvan maailman haasteisiin

Suomi on kokoaan suurempi myönteinen vaikuttaja vihreässä siirtymässä

Suomen ympäristötoimet eivät saa kasvattaa päästöjä, luontokatoa ja eriarvoisuutta muualla. Pienenä hyvinvointivaltiona Suomen pitää tavoitella kokoonsa nähden suurempaa vaikuttavuutta (ympäristökädenjälkeä) maailmanlaajuisen vihreän siirtymän toteuttamisessa. Meidän tulee kasvattaa Suomen myönteistä ilmasto-, ympäristö- ja tasa-arvovaikutusta maamme ulkopuolella kiihdyttämällä ratkaisujen vientiä, osallistumalla maailmanlaajuisen yhteistyöhön ja tukemalla globaalisti ilmasto- ja luontotyötä.

Talouden vakaus ja taloudellisen toiminnan laatu ovat kasvua tärkeämpiä

Talouden tulee kasvaa aloilla, jotka vähentävät resurssien kulutusta ja päästöjä tai pohjautuvat hyvinvointia lisäävään aineettomaan arvonluontiin. Talouden tulee kutistua aloilla, jotka tuhoavat luontoa, lisäävät päästöjä ja haaskaavat voimavaroja. Rajallisia luonnonvaroja ja ihmisten osaamista tulisi ohjata välttämättömyyksiin sekä kohteisiin, joiden avulla vihreää siirtymää tehdään. Taloudellisen menestyksen mittareissa pitää huomioida luonnonvarojen kulumisen sekä haittojen ja hyötyjen jakautuminen yhteiskunnassa. Vihreille on tärkeämpää se, millä ja miten hyvinvointi tuotetaan kuin bruttokansantuotteen koko. Talouden mittareiden tuleekin keskittyä hyvinvoinnin mittaamiseen pelkän taloudellisen toiminnan sijaan. Työllisyys, laadullisesti hyvän talouskasvun edistäminen ja nettovelkaantumisen hallinta kuuluvat tavoitelähtöisen talouspolitiikan keskeisiin keinoihin, olematta kuitenkaan ensisijaisia päämääriä.

Julkisen talouden tasapainottaminen edellyttää sijoituksia tulevaisuuteen

Elinkeinopolitiikan yhtenä tavoitteena on monipuolinen elinkeinorakenne, joka kestää hyvin erilaisia suhdanteita tai kriisejä. Suuret rakenteelliset muutokset vaativat suuria rahallisia investointeja, jotka mahdollistavat julkisen talouden tasapainottamisen ja kohtuullisen nettovelan määrän vuoteen 2035 mennessä. Investoinneissa tulee huomioida uusintavan talouden näkökulma: laadukas varhaiskasvatus ja koulutus varmistavat osaavan työvoiman saatavuuden, kulttuuri sekä ennaltaehkäisevät sosiaali- ja terveyspalvelut edistävät terveyttä ja hyvinvointia. Tarvitsemme investointeja tutkimukseen, koulutukseen, julkiseen infrastruktuuriin sekä kiertotalouden kehittämiseen. Vihreä siirtymä ja ilmastonmuutoksen vaikutuksiin sopeutuminen edellyttävät myös panostuksia luonnonsuojeluun ja ennallistamiseen. Monet vihreät investoinnit toimivat erityisen hyvin suhdannepolitiikan välineinä, ne ovat usein paikallisia ja työvoimavaltaisia.

Jaettu vauraus hyvinvoinnin lähteenä

Onnellisuus- ja hyvinvointitutkimuksissa pääsääntöisesti parhaiten pärjäävät ne vauraat länsimaat, joissa vaurautta on jaettu tasaisimmin. Planeetan kantokyvyn rajoissa toimiminen haastaa hyvinvointia entisestään, kun kaikille tulee turvata hyvän elämän edellytykset. Pohjoismaat ovat hyviä sekä talouden perinteisissä kovissa mittareissa, kuten vauraus ja talouden innovatiivisuus, että ihmisten hyvinvoinnin ja sen tasa-arvoisen jakautumisen mittareissa. Vaurautta ja hyvinvointia kannattaa pyrkiä levittämään poliittisilla ratkaisuilla.

2. YRITTÄJYYS ELINVOIMAN TUOJANA

Hyvinvointivaltion yhtenä kivijalkana toimivat yritykset, niin työllistävät yritykset kuin yhden hengen itsensätyöllistäjät. Vihreät haluaa edesauttaa yhä useamman yrityksen syntymistä ja kasvamista varteenottavaksi työnantajaksi ja hyvinvoinnin rakentajaksi.

Vihreät edistää yrittäjämyönteistä yhteiskuntaa, joka minimoi yrittäjyyden esteitä, kannustaa yrittäjyyteen sekä kohtelee yrittäjiä ja yrityksiä reilusti yrityksen elinkaaren eri vaiheissa. Yrityksellä on paremmat edellytykset eteenpäin, kun sen johdossa on moninaista osaamista ja kokemusta.

Poliittisen päätöksenteon on huomioitava, että yrittäjien riskinoton kannustimet ovat kohdallaan ja yrittäjyydellä vaurastuminen on realistisesti mahdollista. Toisaalta tarvitaan myös tukea konkurssin tai ylivelkaantumisen tapauksessa. Yrittäjyyden tulee perustua vapaaseen valintaan, ei esimerkiksi työnantajan pakottamiseen.

Yrittäjäksi voidaan lähteä hyvin erilaisista tilanteista, kuten palkkatyöstä, työttömyydestä, opiskelusta, koulun penkiltä, vanhempainvapaalta tai omaishoidosta. Vastaavasti yrityksen toiminta ei ole ikuista ja yrittäjäkään ei ole välttämättä sellainen koko ikäänsä. Erilaisissa tilanteissa yhteiskunnan tulee joustaa, jotta yrittäjä voi siirtyä välillä palkkatöihin ja toisaalta tukea erilaisissa elämäntilanteissa, kuten perhevapaiden ja sairauden aikana.

Tukea yrittäjyyden alkuun

Nuoret ovat kiinnostuneita yrittäjyydestä, mutta heillä harvoin on mahdollisuutta kokeilla yrittäjyyttä ennen päätöstään lähteä yrittäjäksi. Yrittäjyyden käsitettä tulee normalisoida ja tarjota nuoren urasuunnittelun tueksi realistista tietoa yrittäjyydestä, yritystoiminnan riskeistä ja vaativuudesta.

Vihreät haluaa edistää yrittäjyyttä niin, että yrittäjäksi siirtyminen ja siitä takaisin palkkatöihin palaaminen ovat molemmat mahdollisia minimibyrokralialla ja ilman kannustinloukkuja, kuten pitkää ajanjaksoa ilman työttömyysturvaa.

Ensimmäisten työntekijöiden palkkaus koetaan liian suurena riskinä. Tämän kynnyksen madaltaminen mahdollistaisi yrityksen kasvun ja siitä seuraavat yhteiskunnalliset hyödyt.

- Tehdään eri viranomaisten yhteinen linjaus siitä, kuka katsotaan yrittäjäksi ja yhdenmukaistetaan yrittäjyyden kohtelu kannustinloukkuja ja ristiriitaisuuksia minimoiden.
- Yksinkertaistetaan aloittavan yrittäjän ja yrityksen tukien hakua ja mahdollistetaan tukien hakeminen opastetusti yhdeltä luukulta.
- Suunnitellaan liikkuminen yrittämisen, palkkatyön ja muiden elämäntilanteiden välillä niin, että työ kannattaa aina. Näitä voi olla myös yhtäaikaan.
- Tuodaan yrittäjyyden kokeilu halukkaille nuorille osaksi opintoja.
- Huolehditaan, että omaishoidon tuki ei ole esteenä starttirahan myöntämiselle.
- Huojennetaan yksinyrittäjän palkkaaman ensimmäisen työntekijän työnantajamaksuja ensimmäisenä työskentelyvuonna. Hyödynnetään yksinyrittäjän rekrytükikokeilun (2022–2023) kokemuksia.

Yritysten erilaiset muodot

Yhteiskunnallisen yrityksen tarkoitus on ratkaista yhteiskunnallisia tai ympäristöongelmia tai lahjoittaa suurin osa voitosta yhteiskunnallisen tavoitteen edistämiseen. Liiketoiminta on avointa ja läpinäkyvää. Suomessa on yli 200 sertifioitua yhteiskunnallista yritystä, mutta tätä yrityslajia ei tunneta lainsäädännössä, eikä tuoda esiin yrittämisen perustamisen palveluissa tai koulutuksissa.

Myös osuustoiminta on varteenotettava vaihtoehto yksin- ja pienyrittäjille.

Yritysosotot ovat yleinen tapa kasvattaa yrityksen kokoa. Jotta ostetun yhtiön arvo ei alenisi, voi emoyhtiö tarjota ennakoitavaa omistajuutta sekä operatiivista itsenäisyyttä. Tällaista lukuisten pienten yritysten ostamista ja omistamista kutsutaan compounder-malliksi. Sillä voidaan houkutella sijoittajia ja edistää elinvoimaisten pk-yritysten kehittymistä ja pysymistä Suomessa.

Teknologian mahdollistamat uudet tavat järjestää yritystoimintaa, kuten äly sopimukset ja hajautetut autonomiset organisaatiot tulee tunnistaa sääntelyssä.

- Luodaan lainsäädäntökehys yhteiskunnallisille yrityksille hyödyntäen Yhteiskunnallinen yritys -merkin kriteereitä ja Euroopan komission määritelmää. Lisätään yhteiskunnallisen yrittämisen tunnettuutta.
- Tuodaan osuustoiminta vaihtoehtona yrityksille oppilaitosten yrittäjäyyskoulutuksessa sekä maksuttomassa yritysneuvonnassa. Varmistetaan, että yritystuet ottavat tasavertaisesti huomioon myös osuuskunnat.
- Edistetään vihreiden compounder-yritysten syntyä ja pörssilistautumista kehittämällä kriteeristöjä yritysosoihin sekä toimintatapoja ostetun yrityksen sisällyttämisestä emoyhtiöön suoran sulauttamisen sijaan.
- Selvitetään hajautettujen autonomisten organisaatioiden laillinen asema ja ilmiöön liittyvät sääntelytarpeet, kuten verotuskysymykset.

Kilpailu ja vapaat markkinat

Terve kilpailu luo liiketoimintamahdollisuuksia uusille ja pienille yrityksille, kannustaa kehittämään toimintaa ja luomaan uusia liiketoimintaratkaisuja, sekä huolehtimaan siitä, että hinta ja laatu ovat kohdillaan. Suomen kotimarkkinat ovat kansainvälisesti verrattuna melko keskittyneet ja heikosti kilpaillut, vaikka isoja alakohtaisia eroja on. Huonosti toimivat markkinat ja kuluttajansuojalain rikkomukset aiheuttavat merkittävää vahinkoa kuluttajille, kansantaloudelle ja yritystoiminnalle. Tietyillä toimialoilla, kuten esimerkiksi apteekkialalla, taksialalla ja alkoholin myynissä, on tunnistettu muutostarpeita. Suomalainen päivittäistavarakauppa, jonka sijoittautumiseen vaikutetaan suoraan muun muassa kaavoituspäätöksillä, on hyvin keskittynyttä.

Kilpailua ohjaavaa lainsäädäntöä tulee uudistaa myös EU:n puitteissa siten, että liiketoiminta ja teknologian kehitys eivät keskity harvoille. Kilpailuvalvonnan resursseja tulee vahvistaa, jotta markkinoiden toimivuuden kannalta vahingollisiin ilmiöihin voidaan puuttua ja niitä voidaan ennaltaehkäistä. Yrityskauppa valvonnalla voidaan suoraan vaikuttaa siihen, että markkinat eivät haitallisesti keskity ja että toimialoja hallitsevat yritykset eivät estä uusien innovatiivisten kilpailijoiden tuloa alalle.

Yrityskauppa valvonnan liikevaihtorajoja on laskettu, mutta osa haitallisista

yrittäjäkaupoista jää kuitenkin yrittäjäkauppavalvonnan ulkopuolelle. Useassa EU-maassa on jo järjestelmä, jossa toimivaltainen taho voi samalla hakemuksella hakea sekä lainvastaiselle menettelylle kieltoa että kuluttajille hyvityksiä menetyksistä, joita heille on lainvastaisesta toiminnasta aiheutunut. Suomen tulee pyrkiä samaan, jotta käsittely sekä elinkeinoharjoittajan että kuluttajien näkökulmasta sujuvoituu ja kustannukset yhteiskunnalle laskevat.

Julkisia hankintoja yrityksiltä tehdään vuodessa 31 miljardilla eurolla. Jo pienikin prosentuaalinen tehostuminen säästäisi satoja miljoonia veronmaksajien rahoja. Säästöä tulee hakea kehittämällä julkisia hankintoja tietopohjaisesti, mikä puolestaan edellyttää hankintoihin liittyvän aineiston keskitettyä keräämistä. Hankintojen mitoitus ja kilpailutusehdot on mahdollisuuksien mukaan laadittava niin, että tarjouskilpailuun osallistuminen ei vaadi kohtuutonta työpanosta. Näin pienillä ja keskisuurilla yrityksillä on mahdollisuus osallistua. Julkisten hankintojen yhteiskunnallisia vaikutukset on huomioitava ja niiden vastuullisuus on varmistettava.

- Vahvistetaan Kilpailu- ja kuluttajaviraston voimavaroja ja valtuuksia puuttua markkinoiden keskittymiseen. Laajennetaan yrittäjäkauppavalvonnan soveltamisalaa.
- Uudistetaan apteekkien omistuksen ja luvituksen sääntelyä tinkimättä lääketurvallisuudesta ja lääkkeiden alueellisesta saatavuudesta, sekä varmistetaan ettei synnytetä vääristyneitä kannustimia lääkkeiden myyntiin ja määräämiseen. Sallitaan myös apteekit, jotka toimivat vain verkossa, ja luodaan lupajärjestelmä viranomaisten riittävän turvallisesti toteamien itsehoitolääkkeiden muualla kuin apteekeissa tapahtuvaan myyntiin.
- Selvitetään taksimarkkinoiden toimivuuden ongelmia ja tehdään selvitystä vastaavat uudistukset.
- Arvioidaan lainsäädäntömuutosten tarpeita kaikilla niillä toimialoilla, joissa on tunnistettu reilua kilpailua haittaavaa keskittymistä, kuten päivittäistavarakaupassa.
- Perustetaan keskitetty julkisten hankintojen rekisteri, jotta julkisia hankintoja voidaan kehittää tietopohjaisesti ja kilpailutuksia on helpompi valvoa ja aidon kilpailutuksen ehtoja kiertävään toimintaan on helpompi puuttua.
- Vältetään julkisissa hankinnoissa tarpeettoman suuria kokonaisuuksia, jotka sulkevat pienemmät tarjoajat automaattisesti ulos. Järjestetään tarjouskilpailut mahdollisuuksien mukaan niin, ettei osallistuminen vaadi kohtuutonta työpanosta.
- Annetaan kuluttaja-asiamiehelle oikeus ajaa samalla kanteella lainvastaisen menettelyn kieltämistä.

Yritysyntävällinen sujuva hallinto

Yrittämiseen liittyvää hallinnollista taakkaa pitää pyrkiä vähentämään mm. automaation ja selkeiden ja läpinäkyvien prosessien avulla. Nykyisin digitaalinen yhden luukun periaate ei toteudu, ja useita viranomaislupia vaativien hankkeiden ennakkovalvonta voisi olla sujuvampaa.

Lupaprosesseja voidaan tehostaa keskittämällä investointihankkeiden lupakäsittelyt valtakunnalliselle lupa- ja valvontaviranomaiselle. Viranomaisten keskinäistä yhteistyötä ja aktiivista asiakasneuvontaa tulee parantaa. Sitovat palvelulupaukset lupaprosessien läpinäkyvyydestä ja kohtuullisista viranomaiskäsittelyn ajoista tulee sisällyttää lupaviranomaisten toiminnan ohjeistuksiin. Tämä vaatii riittävät määrärahat, niin lupakäsittelyihin kuin valitustuomioistuimiin.

- Automatisoidaan viranomaisbyrokratiaa tarjoamalla käytettäviä ja yhteensopivia julkisen sektorin digitaalisia palveluita yrityksen pakollisten ilmoitusten tekemiseen. Muotoillaan viranomaisasioinnin palvelukokemus uudelleen asiakasnäkökulmasta.
- Tehdään erityisesti vihreään siirtymään tähtäävien investointien viranomaiskäsittelystä sujuvampaa ja läpinäkyvämpää laadusta tinkimättä. Edistetään lupien saamista yhdeltä luukulta, mielellään aika- ja paikkariippumattomasti. Lisätään lupaviranomaisten ja hallinto-oikeuksien resursseja käsittelyaikojen nopeuttamiseksi.

Yrityksen loppuminen tai siirto eteenpäin

Parhaimmillaan yritys jatkaa elinvoimaisena vuosikymmenestä toiseen. Matkan varrella voi olla jakautumisia, yhdistymisiä tai omistajanvaihdoksia. Toisinaan taas yrityksen toiminta päättyy joko huonon menestyksen tai yrittäjän/yrittäjäperheen elämäntilanteen vuoksi. Näitä tilanteita voidaan helpottaa politiikan keinoin, mutta ensin kannattaa pyrkiä löytämään jatkajat, mikäli yritys on elinkelpoinen.

Sukupolvenvaihdos tai ostajan löytäminen yritykselle vie aikaa. Vaihdos ei ole vain juridiikkaa ja verotusta, vaan se on luopuvalle yrittäjälle valtava henkinen prosessi ja elämänmuutos. Vaihdoista auttaa monipuolinen yrittäjäkoulutus, joka ottaa huomioon myös psyykkisen puolen.

Epäonnisisissa tilanteissa voi jäädä mittavat velat maksettavaksi. Velkaantumista ja yrittäjän uupumista pitää ehkäistä ja henkisiä voimavaroja on tuettava. On varmistettava, ettei yksikään yrittäjä menetä työkykyään tai elämänhaluaan.

Konkurssiinkin päättynyt yritystoiminta on kerryttänyt yrittäjälle valtavasti osaamista ja kokemusta, joka on arvokasta uuden yritystoiminnan pohjana. Konkurssin tekemiseen liittyy Suomessa kuitenkin epäonnistumisen leima, jota ankara konkurssilainsäädäntö

korostaa. Konkurssin tai ylivelkaantumisen jälkeen jaloilleen pääsyä tulisi helpottaa, mikä palvelisi yrittäjän lisäksi myös yhteiskuntaa.

Yrityksen lopettaminen voi olla monivaiheinen ja hidas prosessi, joka vaatii asiantuntija-apua. Asiaan voi liittyä yllättäviä ja toisinaan kohtuuttomia veroseuraamuksia tai kohtelua verottajan taholta.

- Helpotetaan yrityksen ostamisen ja sukupolvenvaihdon käytäntöjä ja byrokratiaa sekä tarjotaan kohdennettua neuvontaa elinkelpoisen yrityksen toiminnan jatkamiseksi.
- Tarjotaan maksutonta yritysneuvontaa myös yritystoiminnan lopettamiseen ja tuodaan yrittäjän talousapu sen osaksi. Tarjotaan tukea ja apua yrittäjän elämänmuutokseen.
- Kohtuullistetaan rajuja veronkorotuksia ja sanktioita, joita määrätään arvonlisäverotuksessa, jos veroilmoituksia ei ole tehty ajallaan esimerkiksi yritystoiminnan loppumisen vuoksi.
- Mahdollistetaan lakkautetun yrityksen velkojen maksun vähentäminen yrittäjän henkilökohtaisessa verotuksessa.
- Muutetaan ulosoton kohdentamisjärjestys niin, että ensin maksetaan pääoma ja vasta sen jälkeen kertyneet korot.
- Poistetaan verottajalta oikeus evätä uuden yrityksen ennakoperintärekisteriin merkitseminen, kun yrittäjällä ei ole aiemman konkurssin väärinkäytöksiä eikä liiketoimintakieltoa.
- Huolehditaan pankkisääntelyssä, ettei esimerkiksi konkurssiin päätyneen yrityksen hallituksen jäsenenä toimiminen estä uuden yritystoiminnan aloittamista ja rahoituksen saamista.

3. VIHREÄ VEROUDISTUS

Talouden sopeuttaminen ympäristön rajoihin, työmarkkinoiden muutokset ja Suomen väestön ikääntyminen edellyttävät verotuksen uudistamista. Vihreän verouudistuksen tavoite on kannustaa kuluttajia ja yrityksiä vähäpäästöisiin ratkaisuihin ja varmistaa hyvinvointivaltion rahoitus oikeudenmukaisella tavalla.

Verotus vaikuttaa suoraan yritysten toimintaympäristöön ja verovaroin tuotetuilla julkisilla palveluilla on myös keskeinen merkitys elinkeinoelämälle. Yritykset tarvitsevat osaavaa ja

tervettä työvoimaa, luotettavaa oikeusjärjestelmää, toimivia markkinoita ja riittävää infrastruktuuria.

Hyvän verojärjestelmän periaatteita ovat yksinkertaisuus, veropohjan laajuus ja tiiviys, neutraalius, tehokkuus sekä verojen kohdentuminen maksukyvyn mukaan. Veroilla on kuitenkin eroja – tässä esitetään vihreä verouudistus elinkeinopolitiikan näkökulmasta keskeisten verolajien osalta.

Verotuksen eri muutosten vaikutuksia on tarkasteltava kokonaisuutena sekä valtiontalouden, tuloerojen että yksittäisen veronmaksajan näkökulmasta. Tavoitteemme on vahvistaa verotuloja ja kaventaa tuloeroja, mutta esimerkiksi yrittäjien ja sijoittajien kohdalla tarkastelemme muutosten kokonaisvaikutusta, yhtiöverotus huomioiden.

Päästöjen ja luonnonvarojen käytön verottaminen on markkinalähtöinen tapa hillitä haitallista kulutusta ja suosia vähäpäästöisiä tuotteita ja palveluja. Päästö- ja luonnonvaraverotuksen ensisijainen tehtävä ei ole kerryttää verotuloja, vaan ohjata toimintaa yhteiskunnan kannalta vähemmän haitalliseen suuntaan. Siksi näiden verojen rooli hyvinvointivaltion rahoituksen turvaamisessa on väistämättä rajallinen.

Päästöverotuksen kompensointi energiarahalla on keino huolehtia ihmisten ostovoimasta ja muutosten sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta. Energiaraha toteuttaisi hiiliosingon periaatetta, jossa päästöjen vähentämiseen tähtäävistä veroista saadut tulot jaetaan kokonaan tai osittain takaisin kansalaisille.

Toimiva yritysverotus kohtelee erikokoisia ja omistuspohjaltaan erilaisia yhtiöitä tasapuolisesti, kannustaa kestäväään liiketoimintaan ja edistää toimivia markkinoita. Reilut markkinat edellyttävät myös yritysveropohjan tilkitsemistä lainsäädännöllä Suomessa, EU:n tasolla ja globaalisti.

Ansio- ja pääomatuloverotus vaikuttavat työmarkkinoihin ja yritysten rahoitusympäristöön. Työikäisen väestön supistumisen takia suuriin tuloveron kevennyksiin ei ole todennäköisesti varaa, jotta peruspalvelut pystytään turvaamaan kaikille. Ansiotuloverotuksen keventäminen yhdessä perustulon kanssa kuitenkin lisää kannusteita työllistää ja työskennellä Suomessa sekä pitää yllä ostovoimaa.

Pääomatulojen ansiotuloa matalampi verotus on edistänyt varallisuuden keskittymistä, eikä verotuksen progressiivisuus Suomessa toteudu ylimmissä tuloluokissa.

Varallisuuden kasvun tasaisempi jakautuminen lisäisi hyvinvointia, talouden elinvoimaa ja edellytyksiä yrittäjyydelle.

Arvonlisävero koskee käytännössä kaikkea elinkeinotoimintaa ja sen tuotto valtiolle on merkittävä. Arvonlisäverotuksen yksinkertaistaminen toisi hyötyjä, jos vihreän elinkeinopolitiikan kannalta tärkeitä aloja ja palveluita pystytään tukemaan tehokkaammin toisten ohjauskeinojen avulla.

Vihreän verouudistuksen kokonaisuudessa painotetaan taloutta vähiten vääristäviä veroja, kuten kiinteistöjen, perintöjen ja varallisuuden verottamista, ja toisaalta

haittaveroja, joilla pyritään ohjaamaan käyttäytymistä yhteiskunnan kannalta myönteiseen suuntaan.

Päästöverotuksella ja energiarahalla päästöt alas oikeudenmukaisesti

Päästö- ja luonnonvaraverojen vaikutus ostovoimaan on järkevintä kompensoida tulonsiirroilla. Energiarahan voi jakaa tasaisesti kaikille tai kohdentaa tarvelähtöisesti.

- Sidotaan fossiilisten polttoaineiden valmistevero indeksiin, jotta se ohjaa päästövähennyksiin suunnitelmallisesti ja ennakoitavasti. Pitäydytään korotuksista tilanteissa, joissa fossiilisten polttoaineiden hinnat ovat nousseet poikkeuksellisen paljon lyhyessä ajassa.
- Poistetaan fossiilisten polttoaineiden alennetut verokannat siirtymäajalla.
- Säädetään vero lentoliikenteelle, jätteenpoltolle, ainespuun polttamiselle ja neitseelliselle maa-ainekselle. Selvitetään ympäristöperusteista veroa elintarvikkeille.
- Maksetaan osa päästö- ja luonnonvaraverotuksella kerätyistä tuloista kohdennettuna energiarahana takaisin kansalaisille.

Reilumpi yritysverotus parantaa toimintaympäristöä

Yhteisöverokannoilla kilpailemisen aika on päättymässä. Sen osoittaa globaaliin yritysveron minimitasoon tähtäävä OECD:n verouudistus sekä mallin pohjalle rakennettu EU:n minimiverodirektiivi. Suomessa yhteisöveroa laskettiin useaan otteeseen 2000-luvulla, mikä on luonut paineita muualle veropohjaan.

Listamattomien yhtiöiden osinkoveron laskennassa tulee siirtyä nettovarallisuuteen perustuvasta mallista selkeisiin euromääräisiin rajoihin. Uudistus kannustaa investointeihin, vähentää esteitä listautumiselle ja tukee pienyrittäjiä. Suomi on ainoa Euroopan maa, jossa yrityksen nettovarallisuus vaikuttaa osinkojen verotukseen. Nykymalli suosii aineellisia sijoituksia tekeviä yrityksiä palvelualojen kustannuksella. Samalla se kasvattaa varallisuuseroja sekä kannustaa tulonmuuntoon ja verotuksen keventämiseen esimerkiksi sijoitusasunnoilla. Euromääräiset rajat tulee asettaa tasolle, jolla pienen nettovarallisuuden yhtiöstä maksettujen pienten osinkojen verotus kevenee ja suuren nettovarallisuuden yhtiöistä maksettujen suurten osinkojen verotus kiristyy nykyisestä. Uudistus tulee toteuttaa niin, että se vahvistaa verotuloja ja kaventaa tuloeroja.

Yritysten mahdollisuutta tehdä vihreitä investointeja omarahoitteisesti voidaan tukea ottamalla käyttöön vihreä investointivaraus. Investointivaraus antaisi yritykselle mahdollisuuden siirtää verotettavaa tulosta myöhempään ajankohtaan selkeästi määriteltyjen ehtojen täyttyessä. Mikäli investointia ei tehdä, investointivaraus

tuloutetaan yrityksen tulokseen ja verotetaan. Vihreät investoinnit tulee määritellä teknologianeutraalisti niin, että kriteereinä käytetään päästövähennyksiä ja luonnonvarojen käytön vähentämistä.

Suuret monikansalliset yritykset hyödyntävät mahdollisuuksia kirjata voittonsa alhaisen verotuksen maissa. Tämä vääristää kilpailua, heikentää uusien yritysten kasvumahdollisuuksia ja nakertaa veropohjaa. Lähdevero osinkoverotuksesta nykyisin vapautetuille yhteisöille laajentaisi veropohjaa ja mahdollistaisi esimerkiksi ulkomaisten institutionaalisten sijoittajien saamien osinkojen verottamisen.

- Säilytetään yhteisövero pohjoismaisella tasolla ja ehkäistään haitallista verokilpailua kansainvälisellä koordinaatiolla.
- Siirrytään listaamattomien yhtiöiden osinkoverotuksessa eurooppalaiseen malliin, jossa osinkojen verotus perustuu selkeisiin euromääräisiin rajoihin ja poistetaan nettovarallisuuteen perustuva huojennus.
- Otetaan käyttöön vihreä investointivaraus ja korotetaan vihreiden investointien poistoprosenttia.
- Tiivistetään yritysveropohjaa uudistamalla yleistä veronkiertosäännöstä ja väliyhteisölakia yritysten voitonsiirron estämiseksi.
- Säädetään maltillinen lähdevero osinkoverotuksesta vapautettujen yhteisöjen osinkotuloille.
- Toimeenpannaan monikansallisten yritysten julkista maakohtaista raportointia koskeva direktiivi Suomessa niin, että eritelty raportointivelvollisuus koskee kaikkia lainkäyttöalueita ja kaikkia suuryrityksiä.

Ansio- ja pääomatuloverotus lähemmäs toisiaan

Kannusteet muuntaa ansiotuloja pääomatuloiksi vähenevät, kun näiden tulojen verotusta tuodaan lähemmäs toisiaan. Pienten pääomatulojen verotuksen keventäminen kannustaa tavallisia suomalaisia sijoittamaan. Progression lisääminen vahvistaa julkista taloutta ja kaventaa varallisuuseroja.

Yksi vaihtoehto pääomatuloverotuksen uudistamiseen on normaalituottomalli, jossa laskennallisen normaalituoton alittavaa pääomatuloa verotettaisiin kevyemmin. Tämä olisi neutraali tapa kohdella eri sijoitusmuotoja, mutta suosisi suurten pääomien säilyttävää hallinnointia. Mallin vaikutuksia riskinottoon, verokertymään sekä tulo- ja varallisuuseroihin tulee selvittää tarkemmin. Tärkeää on myös tilkitä veropohjan aukkoja, jotka mahdollistavat varakkaimmille nimellistä tasoa alemman pääomatulojen verotuksen.

- Vähennetään ansiotuloverotuksen suhteellista osuutta verokertymästä vaarantamatta julkisen talouden tasapainoa. Painotetaan pieni- ja keskituloisten verotuksen keventämistä kannustinloukkujen purkamiseksi.
- Lisätään pääomatuloveron progressiivisuutta. Selvitetään pääomaverotuksen normaalituottomallin käyttöönottoa.
- Tiivistetään pääomatuloverotuksen veropohjaa puuttumalla keinotekoisiiin järjestelyihin, joilla pyritään välttämään sijoitusvarallisuuden tuoton verotus Suomessa ja poistamalla metsälahjavähennys.
- Annetaan hyvinvointialueille verotusoikeus, joka vahvistaa itsehallintoa ja luo kannustimia toimia tehokkaasti.

Uudistetaan arvonlisävero

Laajapohjainen arvonlisävero on yksinkertainen ja ennakoitava tapa kerätä verotuloja. Nykyinen arvonlisävero ei kuitenkaan vastaa hyvän verotuksen periaatteita. Alennettujen verokantojen viidakko on mutkikas ja osittain mielivaltainen. Tavoitteena tulee olla tärkeiden alojen ja palvelujen kuten kulttuurin, liikunnan ja joukkoliikenteen tukeminen. Tiedetään kuitenkin, että arvonlisäveron ohjausvaikutus hintoihin ja kulutuskäyttäytymiseen on heikko. Tavoitteet voidaan saavuttaa myös esimerkiksi tulonsiirroilla ja toimialakohtaisilla yrittäsuilla.

Pienituloiset kotitaloudet maksavat enemmän arvonlisäveroja kuin suurituloiset suhteessa tuloihinsa. Siksi on tärkeää varmistaa, että pienituloisten ostovoima säilyy, kun uudistuksia tehdään. Kannatamme yhteiskuntaa, jossa kaikkea ei ole pakko tehdä itse. Palvelujaan yksityistalouksille myyvälle pienyrittäjälle, jonka tarvikehankinnat ovat pieniä, liikevaihdosta maksettava arvonlisävero on suoraan pois yrittäjän omasta toimeentulosta.

- Lyhyellä aikavälillä nostetaan lentoliikenne ylimpään alv-kantaan ja madalletaan korjauspalvelujen arvonlisäveroa.
- Keskipitkällä aikavälillä vähennetään arvonlisäverokantojen lukumäärää ja korvataan vastaavasti matalampien alv-kantojen verotukia tehokkaammilla suorilla ohjauskeinoilla.
- Varmistetaan verotuksen kokonaisprogressiivisuuden säilyminen arvonlisäverouudistuksen yhteydessä tuloverotuksen, indeksikorotusten ja perustulon avulla.

Painotetaan taloutta vähiten vääristäviä veroja

Kiinteistövero on esimerkki verosta, joka ei juuri ohjaa käyttäytymistä, sillä kiinteistöomistusten sijaintia ei voi muuttaa. Perintö- ja varallisuusvero hidastavat

varallisuuserojen syntymistä, eikä niillä ole yhtä merkittäviä haitallisia kannustinvaikutuksia kuin monilla muilla veroilla.

Elintarvikkeiden terveysperusteisella verolla vähennettäisiin liiallisen suolan, sokerin ja tyydyttyneen rasvan saantia. Tässä ensimmäinen vaihe olisi säätää ainesosaperustainen sokerivero, jonka ulkopuolelle rajataan esimerkiksi hedelmät. Seuraavissa vaiheissa terveysvero laajennetaan kattamaan myös rasvaiset ja suolaiset tuotteet.

- Lisätään kiinteistöveron osuutta verokertymästä, ja uudistetaan kiinteistöverotus vastaamaan paremmin markkina-arvoa. Huomioidaan maatalouden toimintaedellytykset muutoksessa.
- Laajennetaan perintöverotuksen progressioasteikkoa. Mahdollistetaan pidennetty perintöveron maksuaika sukupolvenvaihdosten lisäksi silloin, kun perintö on omassa käytössä ollut asunto tai kiinteistö.
- Otetaan käyttöön maltillinen varallisuusvero suurille omaisuuksille.
- Otetaan vaiheittain käyttöön elintarvikkeiden laaja-alainen terveysverovero.
- Selvitetään mahdollisuutta sallia perityn metsän perintöveron suorittamista suojelemalla peritystä metsästä määräalan, jonka arvo vastaa perintöverosummaa.

4. OSAAMISEN VARMISTAMINEN JA JOUSTAVAT TYÖMARKKINAT

Osaavan työvoiman saatavuus sekä talouden muutoksiin vastaavat työmarkkinat ovat edellytyksiä menestyvälle elinkeinoelämälle. Osaavat työntekijät ovat myös yksi tärkeä tekijä silloin, kun kansainväliset yritykset miettivät sijoittumista ja investointikohteita.

Suomen menestys globaalissa kilpailussa perustuu laajaan sivistykseen ja vahvaan osaamiseen. Viheliäisten ongelmien ratkominen edellyttää tietämyksen ja erilaisten taitojen ohella uusia ajattelumalleja, luovuutta, kriittistä ajattelua sekä kykyä tehdä johtopäätöksiä monimutkaisissa tilanteissa. Nämä ajattelun taidot ovat olennaisia työelämässä ja yrittäjyydessä, ja niihin panostaminen edistää Suomen talouden uudistumiskykyä teknologian ja talouden murroksessa. Luovien ja osaavien ihmisten työllä syntyy uutta tietoa, ratkaisuja ja teknologioita yhteiskunnallisesti merkittävien haasteiden ratkaisemiseen. Elinkeino toiminnan tulee olla kestävä ja pohjautua osaamiseen, korkeaan jalostusarvoon ja tuottavuuden kasvuun. Tähän päästään koulutuksen ja tutkimuksen avulla.

Suomalaiset ikääntyvät, eikä massoittain eläkkeelle siirtyvien tilalle saada uusia osaajia samassa suhteessa. Osaajapulaan vastaaminen vaatii sekä nopeita että pitkäjänteisiä toimia. Osaavien kansainvälisten ammattilaisten houkuttelulla, työikäisten osaamisen päivittämisellä, työuria loppupäästä pidentämällä sekä koulutuksen läpäisyä parantamalla vastaamme haasteisiin nopeasti. Pitkällä aikavälillä tarvitsemme edelleen vahvaa ja jatkuvaa panostamista koulutukseen kaikilla tasoilla. On huolehdittava, että tarvittava osaamisen ketju on kunnossa laadukkaasta ja monipuolisesta varhaiskasvatuksesta ja peruskoulusta huippututkimukseen asti.

Ulkomaisen työvoiman lisääminen ja maahanmuuttajien työllistymisestä huolehtiminen ovat keskeisiä elinkeinopoliittisia keinoja osaamisen saatavuuden vahvistamiseen. Näitä aiheita on käsitelty laajasti Vihreiden maahanmuuttopoliittisessa ohjelmassa.

Tasa-arvoinen työelämä vahvistaa myös työvoiman saatavuutta.

Teknologinen kehitys tuhoaa vanhaa ja luo uutta työtä samalla, kun työn tekemisen muodot muuttuvat. Tämä vaatii uusia pelisääntöjä työmarkkinoille ja myös sopeutumiskykyä yhteiskunnalta, organisaatioilta ja yksilöiltä. On pidettävä huoli siitä, ettei murros luo lisää köyhyyttä ja eriarvoisuutta, vaan hyödyt tuottavuuden kasvusta jakautuvat oikeudenmukaisesti. Ihmisille, joiden työt katoavat esimerkiksi automatisaation vuoksi tulee tarjota mahdollisuus uudelleen koulutukseen.

Erilaisia tapoja työllistää ja tehdä työtä on kohdeltava tasapuolisesti. Työelämän pirstaloitumisen voi kääntää mahdollisuudeksi kasvattaa samanaikaisesti sekä ihmisten vapautta että työmarkkinoiden joustavuutta. Perheiden huomioiminen on tärkeä osa joustavan ja erilaisia elämäntilanteita tukevan työelämän edistämistä. Perheen ja työn helpompi yhteensovittaminen parantaisi sukupuolten välistä tasa-arvoa ja erityisesti naisten työmarkkina-asemaa sekä heidän eläkekertymää.

- Korjataan julkisen sektorin pienipalkkaisten, pääosin naisvaltaisten alojen palkkakuoppa toteuttamalla pitkäaikainen palkkaohjelma useamman vaalikauden aikana.
- Edistetään vanhemmuuden kustannusten tasaisempaa jakautumista työnantajien välillä.
- Korvataan nykyinen kotihoidontuki joustavalla hoitorahalla, joka antaa perheille enemmän vapautta perhevapaiden pitämiseen.

Osaamisen saatavuuden varmistaminen

Suomalaisten nuorten koulutustaso on pudonnut OECD-keskitason alapuolelle. Jotta Suomi on kilpailukykyinen maa myös jatkossa, koulutukseen pitää kohdistaa nopeasti ja pysyvästi lisäpanostuksia kaikilla tasoilla varhaiskasvatuksesta lähtien. Lisäksi jatkuvalla

oppimisella vastataan tarpeeseen kehittää ja uudistaa osaamista elämän ja työuran eri vaiheissa.

Yliopistojen ja korkeakoulujen aloituspaikkoja tulee lisätä nostamalla sekä perusrahoituksen että yksityisen rahoituksen määrää. Jotta korkeakoulutettujen määrää voidaan lisätä tulee korkeakouluvalmiuksien kehittymistä tukea jo perus- ja toisen asteen opetuksessa. Korkeakoulutuksen pitää pohjautua vahvaan perustutkimukseen. Joustavilla, tieteenrajat ylittävillä ainevalintamahdollisuuksilla pidetään osaaminen mukautumiskykyisenä.

- Puolet nuorista aikuisista on suorittanut korkeakoulututkinnon 2030-luvun alussa ja 70 % vuoteen 2040 mennessä.
- Jatkuva oppiminen on varmistettava kaiken ikäisille.
- Lisätään korkeakoulujen aloituspaikkoja kaikille osaajatarvealoille.
- Laajennetaan voimakkaasti oppisopimuskoulutusta kohdennettuna niille 20–35-vuotiaille, joilta puuttuu toisen asteen tutkinto.
- Palautetaan perustutkimuksen rahoitus kansainvälisesti korkealle tasolle Suomen Akatemian ja yliopistojen rahoituksen pysyvällä nostolla.
- Varmistetaan, että Suomen korkeakoulutus mahdollistaa tieteenalat ylittävän koulutuksen, jotta se pystyy tarjoamaan osaamista tulevaisuuden muuttuviin tarpeisiin.
- Kehitetään julkisesti tuettuja yritysten yhteishankintakoulutuksia, kuten täsmä-, rekry- ja muutuskoulutuksia joustavammiksi ja yrityslähtöisemmiksi.
- Luodaan ammatilliseen, yliopisto- ja täydennyskoulutukseen digitaalisia opintokokonaisuuksia, joita voi suorittaa joustavasti aika- ja paikkariippumattomasti.

Tavoitteena työhön johtava maahanmuutto

Jokaisella Suomeen muuttaneella tulee maahantulon syystä riippumatta olla parhaat mahdollisuudet työllistyä, tulla toimeen ja kiinnittyä yhteiskuntaan. Siksi eri syistä maahan muuttaneiden on nykyistä nopeammin päästävä omaa koulutusta vastaaviin tehtäviin tai opiskelemaan. Meidän tulee päästä eroon siitä, että osaavat ihmiset joutuvat työskentelemään osaamistaan alemman tason työtehtävissä tai että kielitaidon puute estää työllistymisen aloilla, joilla se ei ole kriittinen tekijä.

Suomeen tulevat korkeakouluopiskelijat ovat valtava voimavara, jos heidät saadaan jäämään Suomeen töihin. Kansainvälisten opiskelijoiden työllistymistä Suomeen opiskelujen aikana ja valmistumisen jälkeen tuleekin tukea.

Tärkeä vetovoimatekijä kansainvälisille osaajille ovat mahdollisuudet puolison työllistymiseen ja lasten mielekkääseen maahan asettumiseen. Väliaikaisesti Suomeen muuttaville perheille tulee tarjota myös englanninkielistä koulutusta ja varhaiskasvatusta. Suomeen pysyvästi muuttavien osalta on tärkeää mahdollistaa kotimaisten kielten oppiminen.

- Käynnistetään korkeakoulujen yhteinen työharjoitteluohjelma ja parannetaan korkeakouluopiskelijoiden mahdollisuutta opiskella suomea ja ruotsia.
- Toteutetaan kotoutumiskoulutuksesta selvästi nykyistä suurempi osa palkkatuettuna oppisopimuskoulutuksena, johon kytketään oikeus kieliopintoihin.
- Helpotetaan kotimaisten kielten osaamisvaatimuksia siellä, missä se on mahdollista.
- Lisätään englanninkielistä varhaiskasvatusta.
- Parannetaan Suomen houkuttelevuutta ulkomailta tuleville huippuosaajille huolehtimalla puolisoiden työllistymisestä, lasten koulutuspaikoista ja muusta kotoutuksesta sekä selvittämällä väliaikaisten veroetujen vaikuttavuutta.

Lue lisää Vihreiden [Maahanmuuttopoliittisesta ohjelmasta \(2022\)](#).

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus elinkeinopolitiikan keinona

Työelämän tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden parantaminen on elinkeinopolitiikkaa, jolla edistetään työvoiman saatavuutta, työhyvinvointia sekä työyhteisöjen luovuutta. Työmarkkinoiden sukupuolittuneisuus sekä rasistiset ja muut syrjivät rakenteet hukkaavat ihmisten potentiaalia ja kasvun mahdollisuuksia. Erityisesti teknologia-alat ovat erittäin sukupuolittuneita, ja tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden lisääminen olisi tärkeää sekä reiluuden että diversiteetin tuomien etujen takia. Muutos vaatii mm. panostuksia varhaiskasvatuksen ammattilaisten, opettajien ja opinto-ohjaajien koulutukseen, jotta nuorten koulutuspaikkavalinnat eivät perustu pelkästään sukupuoleen.

Mahdollisuus toimeentulon hankkimiseen työtä tekemällä on perustuslain jokaiselle turvaama perusoikeus. Siksi on rakennettava kannustimia ja toimintamalleja, joilla eri syistä heikoimmin työllistyvät ja täsmätyökykyiset pääsevät työn pariin.

- Korjataan työelämän sukupuolittuneita rakenteita esimerkiksi kehittämällä palkka-avoimuutta, inklusiivista ja anonyymiä rekrytointia sekä vahvistamalla koulutusammattilaisten osaamista.
- Otetaan käyttöön järjestelmällinen sukupuolivaikutusten arviointi ja sukupuolitietoinen budjetointi valtion, hyvinvointialueiden ja kuntien talousarvioprosesseissa.

- Edistetään vanhempainvapaiden tasaisempaa jakautumista.
- Tiukennetaan työnantajien velvoitteita tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöhön, määritellään sanktiot tasa-arvorikkomuksille ja laiminlyönneille ja vahvistetaan henkilöstöedustajien tiedonsaantioikeutta.
- Otetaan käyttöön sukupuoli- ja yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi innovaatiotukiin sekä edistetään järjestelmällistä sukupuolitietoista budjetointia julkisessa hallinnossa.
- Kehitetään täsmätyökykyisten työllistymiseen malleja, joissa työllistyminen tulee kannattavaksi myös työnantajalle.
- Kehitetään hakevaa toimintaa, jonka tavoitteena on työelämän ulkopuolelle joutuneiden saaminen työllistymistä edistävien koulutus-, sosiaali- ja terveyspalveluiden pariin.

Työelämän murroksessa tarvitaan joustavuutta ja reiluja turvaverkkoja

Oikeus toimeentuloon ja reiluihin työehtoihin on turvattava kaikille. Samalla pitää tunnistaa yritysten muuttuva kilpailuympäristö ja sen toimialakohtaiset erot. Ratkaisuja ovat joustava työlainsäädäntö, joka turvaa ihmisten hyvinvoinnin, sekä perustulo. Perustulo auttaa pitämään mukana työelämässä mahdollisimman laajan osan työikäisestä väestöstä, sillä se luo joustavuutta ja turvaa muuttuvaan työelämään. Se myös kannustaa työn vastaanottamiseen ja yrittäjyyteen.

Alustatyö ja työttömyystuen joustot on otettava lainsäädännössä paremmin huomioon esimerkiksi opiskeluun ja pienimuotoiseen yrittämiseen liittyen. Alustayritysten kautta työtä tekevien eläke- ja sosiaaliturvan toteutumista tulee parantaa riippumatta siitä, toimiiko alustaa käyttävä tekijä yrityksen, toiminimen vai itseään työllistävän työntekijän roolissa. Lisäksi yrittäjinä alustojen kautta työskentelevien tulee voida järjestäytyä parantaakseen neuvotteluasemaansa suhteessa alustan tarjoajaan.

- Uudistetaan työlainsäädäntöä niin, että se turvaa lakisääteisesti kaikkien työntekijöiden aseman riittävällä tasolla ja samalla mahdollistaa toimialakohtaisen ja paikallisesti sovittavan joustavuuden.
- Mahdollistetaan alustayrittäjien eläke- ja sosiaaliturvamaksujen pidättäminen palkkiosta ja maksaminen suoraan alustan kautta sekä tietojen välittäminen automaattisesti alustayrityksiltä viranomaisten sekä eläke- ja vakuutusyhtiöiden käyttöön.
- Parannetaan alustayrittäjien asemaa sallimalla järjestäytyminen ilman pelkoa kartellisyytteistä.
- Mahdollistetaan työttömyysetuutta saavalle henkilölle vaivattomasti pienimuotoinen yrittäjyys ilman pelkoa työttömyystuen menettämisestä.

- Luodaan joustoja työttömyystuella opiskeluun, jotta ihmiset voivat tarvittaessa opiskella ja parantaa työllistymismahdollisuuksiaan ilman pelkoa työttömyystuen menettämisestä.
- Otetaan käyttöön perustulo, jolla turvataan ihmisten pärjääminen myös elämäntilanteen muutoksissa.

Lokeroinnista kohti yhteisiä periaatteita

Verotuksen sekä eläke- ja sosiaaliturvan tulee mahdollistaa erilaisten tulomuotojen joustava yhdistäminen oli sitten kyse palkkatuloista, yrittäjätuloista, eläkkeistä, apurahoista tai opintotuista. Nykyinen lokerointi yrittäjiin, palkansaajiin ja työttömiin tulee häivyttää. Yritystuloa tulee kohdella palkkatulon tavoin eläke- ja työttömyysvakuuttamisessa sekä muussa sosiaaliturvassa. Toiminimiyrittäjien asemaa voidaan parantaa mm. mahdollistamalla sairaan lapsen hoidosta syntyvien kustannusten verovähennys vastaavalla tavalla kuin muissa yritysmuodoissa.

Joustava tulomuotojen yhdistely edellyttää myös reaaliaikaista maksujen ja etuuksien laskentaa ja maksatusta. Digitaalisen veroinfrastruktuurin avulla lakisääteinen rahaliikenne valtion, yksilöiden ja yritysten välillä voidaan hoitaa pitkälti automaattisesti.

- Saatetaan itsensätyöllistäjien ja freelancereiden sosiaaliturva tasavertaiseksi palkansaaajien kanssa ja tuodaan työskentelyapurahat kokonaisuudessaan sosiaaliturvan piiriin.
- Yhdistetään palkansaaajan ja yrittäjän työttömyysvakuutukset. Mahdollistetaan yrittäjälle työttömyysturva myös, kun työskentely yrityksessä päättyy ilman työkyvyttömyyttä tai yrityksen lopettamista.
- Kaikille tulee mahdollistaa työnteon, yrittämisen, opintojen tai eläkkeen joustava yhdistäminen esimerkiksi osa-aikatyön edellytyksiä parantamalla.
- Sallitaan toiminimiyrittäjän vähentää verotuksessa sairaan lapsen hoitajan tai sijaisen palkka.
- Kehitetään tulorekisteriä ja digitaalista veroinfrastruktuuria kaikki tulomuodot yhteentuovaksi reaaliaikaiseksi alustaksi.

5. INNOVAATIOT ELINKEINOTOIMINNAN KULMAKIVINÄ

Vihreällä innovaatiopolitiikalla vauhditetaan kestäviin ratkaisuihin perustuvan elinkeinotoiminnan kehittymistä. Vaikuttava innovaatiopolitiikka tukee edelläkävijämarkkinan syntymistä.

Innovaatio on idea tai keksintö, joka on otettu käyttöön joko uutena kaupallisena tuotteena, teknologiana tai palveluna, tai uutena ja parempana toimintatapana. Suomen tulee pärjätä vihreän siirtymän edelläkävijämarkkinoilla. Kun menestymme kansainvälisessä kilpailussa, kasvatamme globaalia kädenjälkeämme. Innovaatiot lisäävät tuottavuutta ja kasvattavat jalostusarvoa, mikä puolestaan lisää työpaikkoja ja hyvinvointia. Yhteiskunnan kannalta arvokkaimmat innovaatiot vievät meitä kohti päätavoitetta: ihmisten ja luonnon hyvinvointia luonnon kantokyvyn rajoissa.

Vihreällä innovaatiopolitiikalla luodaan hyvä toimintaympäristö innovaatiotoiminnalle, kannustetaan organisaatioita uudistumaan ja suunnataan innovaatiotoimintaa yhteiskunnallisesti merkittävien haasteiden ratkaisemiseen. Julkisen sektorin pitää siirtyä pienistä korjausliikkeistä ohjaavammaksi ja aktiivisemmaksi. Radikaalimmat innovaatiot ja rohkeammat tavoitteet vaativat laajaa yritysten, julkisen hallinnon, TKI-organisaatioiden ja rahoittajien yhteistyötä. Valtion tulee tukea nimenomaan strategiaan tavoitteisiin johtavien sekä useita sektoreita ja toimijoita yhdistävien kokonaisvaltaisten innovaatioiden syntyä. Tämä on huomattava muutos aiemmin Suomessa toteutettuun innovaatiopolitiikkaan verrattuna.

Suomen julkisen sektorin T&K-toimintaan tarvitaan lisäpanostuksia, sillä Suomen T&K-investoinnit ovat jääneet jälkeen OECD:n keskiarvosta. Lisäksi Suomen tulee kyetä houkuttelemaan enemmän kansainvälistä T&K-toimintaa. Rahoitus ja verokannustimet ovat keskeisiä innovaatiopolitiikan keinoja. Näitä oikein käyttämällä saadaan moninkertainen hyöty sekä yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisemisen että innovatiivisen ja menestyvän elinkeinoelämän myötä. Rahoituksen lisäksi innovaatiopolitiikassa tulee käyttää laajempaa keinopalettia, kuten sääntelyä, innovatiivisia hankintoja ja julkisen sektorin omaa innovaatiotoimintaa.

Tavoitelähtöinen innovaatiostrategia

Innovaatiopolitiikkaa ohjaavat yhteiset päämäärät tulee konkretisoida tasolle, jossa valitaan mihin Suomen yhteiskuntana pitäisi panostaa tulevaisuudessa ja mihin ei. Tarvitaan yli sektorirajojen ja vaalikausien ulottuvia tavoitteita, jotka paitsi näyttävät suuntaa myös mahdollistavat organisoitumisen niiden ympärille. Yhteiset isot strategiset päämäärät pitää sopia parlamentaarisesti. Tavoitteiden avulla osoitetaan suuntaa, mutta jätetään liikkumavaraa yrityksiltä ja ihmisiltä nousevien ratkaisujen tekemiselle.

Tavoitelähtöisyys ja innovaatioiden edistäminen vaativat rakenteellisia muutoksia, joilla varmistetaan kokeiluihin ja innovaatiopanostuksiin kannustava toimintaympäristö. Tämä edellyttää keskeisten tutkimus- ja innovaatiotoimijoiden, kuten sektoriministeriöiden,

Suomen Akatemian, Business Finlandin, Sitran, Valtion ilmastorahaston ja VTT:n suurempaa ohjautumista yhteisten tavoitteiden kautta.

Tavoitelähtöisessä innovaatiopolitiikassa innovaatiotyö eri tasoilla suunnataan muuttamaan olemassa olevia järjestelmiä (esim. energiasysteemit, liikenne, ruoantuotanto) haluttuun, kestäväan suuntaan. Perusperiaatteena ovat tavoitteellisuus ja mitattavuus, kokeilullisuus sekä vahva osallistaminen. Tämä tarkoittaa myös sitä, ettei tueta kestäväan kehityksen tavoitteiden vastaisia hankkeita.

- Siirrytään innovaatiopolitiikassa sektorit ylittävien tavoitteiden kautta ohjaamiseen. Tehdään Suomelle pitkän tähtäimen innovaatiostrategia ja vastuutetaan sen toimeenpano yli hallituskausien.
- Muokataan innovaatiopolitiikan instrumentteja tavoitelähtöisen politiikan mukaisiksi tarvittaessa muuttamalla vanhoja rakenteita ja synnyttämällä uusia.
- Kehitetään tutkimus- ja innovaationeuvoston (TIN) toimintaa strategisemmaksi kattaa kaikkien ministeriöiden vastuualueet.

Riittävä rahoitus edistää innovaatioita

Innovaatiopolitiikan onnistuminen riippuu pitkälti siitä, että investointeja tutkimukseen ja kehitykseen tehdään aikaisempaa enemmän ja että investointeja ohjataan tavoitelähtöisesti. Elinkeino toimintaan ja maatalouteen liittyvät tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot ovat verotuksessa vähennyskelpoisia (nk. T&K-verotuki), mikä täydentää suoria T&K-tukia ja kannustaa yrityksiä T&K-toimintaan.

Lisääntyvä tutkimustoimintaan panostaminen tukee osaamiseen pohjautuvien innovaatioiden kehittämistä. Varmistetaan eri alojen tutkimuksen hyödynnettävyys panostamalla tasapainoisesti tiedon arvoketjuun: perustutkimus, soveltava tutkimus ja innovaatioiden läheinen tutkimus. Usein arvokkaimmat sovellukset syntyvät monen osaamisalan risteyskohtiin. Tutkimusinnovaatiot eivät myöskään ole pelkästään teknologialähtöisiä, vaan voivat olla lähtöisin miltä tutkimusalueelta tahansa. Poliittikkatoimien pitäisi edistää sekä akateemisten tutkijoiden että yritysten T&K-toiminnan sijoittumista Suomeen.

- Selkeytetään eri rahoitusinstrumenttien (muun muassa Finnfund, Finnvera, TESI, Business Finland, Ilmastorahasto) roolia yritysten asioinnin helpottamiseksi.
- Kehitetään edelleen T&K-verotukia kokemusten ja vaikutusarvioiden perusteella.
- Nostetaan T&K-menojen osuus vähintään 4 prosenttiin Suomen BKT:sta vuoteen 2030 mennessä. Vivutetaan julkisilla panostuksilla yritysten osallistumista. Nostetaan tutkimus- ja kehittämisrahoituksen suunnitelmassa julkisen sektorin osuus rahoituksesta vähintään 1,33 prosenttiin BKT:stä vuoteen 2030 mennessä.

- Vakiinnutetaan mekanismit tutkimuslähtöisen liiketoiminnan synnyttämiseksi sekä tukemalla tutkimusorganisaatioiden kaupallistamisosaamista että suuntaamalla rahoitusta kaupallistamiseen tähtääviin hankkeisiin.
- Kaksinkertaistetaan Suomen kotiuttama EU:n TKI-rahoitus luomalla kansallisen EU-neuvontapalvelun kokemusten pohjalta pysyvä toimintamalli EU-hankkeiden kansalliselle vastinrahoitukselle ja osoittamalla yrityksille ja tutkimuslaitoksille resursseja EU-hankevalmisteluun.
- Vahvistetaan toimia yritysten tutkimus- ja kehittämistoiminnan houkuttelemiseksi Suomeen esimerkiksi suuntaamalla avustuksia yritysten uusien tutkimuskeskusten perustamiseen sekä laitteistoihin ja tutkimustoimintaan.

Julkiset hankinnat ja lainsäädäntö edistämään innovaatiotoimintaa

Julkisia hankintoja tulee ohjata kestäväan ja innovatiiviseen suuntaan yhteistyötä, rakenteita ja toimintamalleja kehittämällä. Tällä hetkellä julkisissa hankinnoissa on pula hankintaosaamisesta ja yhteistyö yritysten kanssa voisi olla tiiviimpää. Tarvitsemme toiminta- ja rahoitusmalleja, joilla voidaan vähentää ja jakaa nousevien teknologioiden hankintaan liittyvää innovaatoriskiä.

- Vahvistetaan julkisten hankintojen innovaatio- ja kestävyyskriteerejä kaikilla hallinnon tasoilla.
- Kehitetään Innovaatiokumppanuus-hankintamallia ja perustetaan innovatiivisten hankintojen riskirahasto tai muu riskinjakoinstrumentti ja otetaan käyttöön kansallinen riskienhallintaväline innovatiivisten hankintojen vauhdittamiseksi.
- Kehitetään julkisen sektorin kestävien ja innovatiivisten hankintojen johtamista ja osaamista mm. poikkisektoraaliseen KEINO-ohjelmaan panostamalla.
- Muokataan toimintaympäristöä innovaatioystävällisemmäksi muun muassa kokeilulainsäädännön ja lainsäädännöllisten esteiden poistamisen ja ennaltaehkäisemisen kautta.

6. KESTÄVÄ KANSAINVÄLINEN TALOUS

Ajatusten, tavaroiden ja palveluiden liikkuminen rajojen yli on Suomen kaltaiselle pienelle avoimelle taloudelle elinehto. Se on myös keino vähentää köyhyyttä maailmanlaajuisesti. Jotta globalisaatio on ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä, tulee kansainvälisen kaupan sääntöjen huomioida vaikutukset eri ihmisryhmiin ja ympäristöön.

Kestävän kansainvälisen talouden kulmakiviä ovat kestävät ja oikeudenmukaiset tuotantoketjut, sääntöperustaisuus, oikeudenmukainen verotus, reilu kilpailulainsäädäntö, yhteistyö, vakaus ja standardointi. Näiden kulmakivien varaan rakentuvat maailmanlaajuiset markkinat tarjoavat hyvän toimintaympäristön suomalaisyrityksille menestyä vihreiden ratkaisujen, korkean osaamisen, palveluiden ja vastuullisen liiketoiminnan edelläkävijöinä.

Ilmaston ja markkinoiden tasapuolisuuden kannalta on tärkeää asettaa EU:n ulkopuoliselle tuotannolle hiilitulli ja vastaavia muita mekanismeja, joilla asetetaan hinta uusiutumattomien luonnonvarojen käytölle. Myös keskeisiä kilpailijamaita tulee rohkaista asettamaan päästöilleen riittävä hinta.

Riippuvuus autoritaarisista, ihmisoikeuksia polkevista maista on turvallisuusriski ja vaarantaa sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestyksen. Riippuvuutta näistä maista tulee vähentää tiivistämällä kumppanuuksia demokraattisten maiden kanssa ja monipuolistamalla tuotantoketjuja.

Sääntöperustaisuus ja yhteistyö kaupassa ja verotuksessa

Suomen ja suomalaisyritysten etu on mahdollisimman vakaa maailma, jossa mailla on varaa torjua ilmastokriisiä ja sopeutua sen vaikutuksiin ja jossa ihmisillä on edellytykset hyvään elämään. Kansainvälisellä verotuksella on tässä keskeinen rooli. Suomen tulee edistää EU:ssa ja kansainvälisesti tiiviitä veropohjia ja verotusoikeuden oikeudenmukaista jakautumista maiden kesken. Samalla tulee jatkaa yhteistyötä muiden EU-maiden kanssa keskinäisen verokilpailun hillitsemiseksi ja yhteisöverokantojen nostamiseksi globaalisti.

Sekä yrityksillä että valtioilla on roolinsa ihmisoikeuksien toteutumisessa. Yritysten ihmisoikeusvaikutusten huomioiminen lisää talouden ja tuotantoketjujen toimintakykyä poikkeustilanteissa. EU:n tulee olla aktiivinen vaikuttaja ja säätää yritysvastuulaki, joka sisältää mm. ilmasto- ja huolellisuusvelvoitteen sekä antaa yritystoiminnan haitallisten vaikutusten uhreille kanneoikeuden EU-jäsenmaiden tuomioistuimissa. EU:n lainsäädäntö vaikuttaa yrityksiin myös Euroopan ulkopuolella.

- Edistetään EU:ssa ja kansainvälisesti yhteistyötä maiden välisen verokilpailun sekä siihen rinnastuvan epäterveen yritystuilla kilpailun hillitsemiseksi. Pyritään asteittain nousevaan yhteisöveron vähimmäiskantaan sekä tiiviisiin veropohjiin.

- Säädetään EU:n laajuinen yritysvastuulaki, joka ulottaa ihmisoikeus- ja ympäristövastuun koko globaaliin arvoketjuun. Toimeenpannaan direktiivi säätämällä kunnianhimoisen kansallinen yritysvastuulaki.
- Vähennetään kaupankäyntiä ja riippuvuutta ihmis- ja ympäristöoikeuksia polkevista talouksista edistämällä ympäristö ja ihmisoikeudet huomioivaa kauppapolitiikkaa EU:ssa.
- Vahvistetaan yritysten todellisten edunsaajien julkisuutta tekemällä edunsaajarekisteristä maksuton ja parantamalla sen käytettävyyttä.

Kansainvälinen ilmastopolitiikka

Päästökauppa on tehokkain tapa ohjata yrityksiä vähentämään päästöjään. Kaikkeen tuotantoon Euroopan ulkopuolella ei kuitenkaan kohdistu samanlaista päästöjen hintaohjausta, mikä voi maailmanlaajuisessa kilpailussa heikentää eurooppalaisten yritysten kilpailukykyä.

- Edistetään hiilen hinnoittelun leviämistä ja EU-alueen hiilitullien käyttöä niin, että vaikutukset köyhimpiin maihin kompensoidaan niille.
- Varmistetaan etteivät esimerkiksi investointisuojausopimukset ja -lausekkeet estä kunnianhimoista ilmasto- ja ympäristöpolitiikkaa.
- Kannustetaan muita maita ottamaan päästökauppa käyttöön ja linkittämään markkinat eurooppalaiseen päästökauppaan.

Eurooppalainen omavaraisuus ja kriisinkestävyys

EU:n on kyettävä varmistamaan digitaalinen, teknologinen ja teollinen toimintakyky kriisienkin keskellä. Euroopan riippuvuus muun muassa Kiinasta mineraalien, lääkeaineiden, materiaalien, komponenttien ja kriittisen infrastruktuurin osalta on riski, jota tulee hajauttaa aktiivisella elinkeinopolitiikalla. Kriittistä infrastruktuuria tai teknologiaa ei tule myydä autoritaarisille maille.

Standardisointi on noussut suurvaltojen valtakilpailun kentäksi. Vaikutusvalta standardisointiin antaa taloudellista ja teknologista etumatkaa kilpailijoihin ja mahdollisuuden edistää omia ratkaisuja globaalisti. Standardit heijastelevat myös niiden asettajien arvomaailmaa. Demokraattiset maat korostavat esimerkiksi yksityisyydensuojaa ja ihmisoikeuksia standardeissa, kun taas autoritaariset maat ovat halukkaampia sallimaan valvontateknologioita.

- Kasvatetaan teknologista ja teollista omistajuutta ja omavaraisuutta strategisesti kriittisillä toimialoilla koko EU:n tasolla.

- Tarkastellaan EU:n ja ETA-maiden ulkopuolisia investointeja Suomeen myös strategisen, turvallisuuspoliittisen ulottuvuuden näkökulmasta.
- Laaditaan kansallinen standardisointistrategia, jolla vaikutetaan digivihreän siirtymän toteutumiseen ja vahvistetaan kilpailukykyämme. Valitaan painopistealueet, joilla olemme suunnitelmallisesti vaikuttamassa globaaleihin pelisääntöihin osana EU:ta.

7. YRITYSTUILLA KOHTI VIHREÄÄ SIIRTYMÄÄ

Yritystukien tulee olla kannattavia sijoituksia. Huonosti kohdennettuina ne ovat haitallisia. Tärkeää on uudistaa yritys kenttää ja varmistaa, että yritystuilla saavutetaan halutut yhteiskunnalliset tavoitteet.

Yritystuet ovat sijoitus tulevaisuuteen. Niiden suurin haaste on oikea kohdentaminen: ne tulee ensisijaisesti kohdistaa yhteiskunnalle merkittävien ongelmien ratkaisuun, kuten ilmastonmuutoksen ja luontokadon torjuntaan ja kiertotalouden edistämiseen. Uudistavat yritystuet edistävät tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa. Lisäksi elämisen laatua parantavaa aineettoman pääoman kasvattamiseen tähtäävää toimintaa tulee tukea.

Suorat yritystuet ovat verotukia täsmällisempiä, mutta ne ovat hallinnollisesti raskaita ja niitä tulee käyttää harkiten. Valtiontalouden tasapainon kannalta yritystuet eivät ole ratkaiseva menoerä, mutta niillä on voimakas toimintaa ohjaava välillinen vaikutus. Yli miljardin euron yritystukikokonaisuutta on arvioitava kriittisesti: ilmasto- ja ympäristövaikutuksiltaan haitalliset tuet on poistettava. Tukien on edistettävä elinkeinotoiminnan uudistumista, ja yritystukien tarkastelu tulee tehdä tutkimustietoon perustuen.

Suomen panostus ilmastonmuutoksen ja luontokadon torjuntaan on moniin Euroopan maihin verrattuna liian vähäistä. Se heikentää kilpailukykyä. Yritystukien tulee kannustaa uudistavaan toimintaan, joka tukee näiden suurten haasteiden ratkaisemista ja tekee Suomesta houkuttelevan toimijan kansainvälisten sijoittajien näkökulmasta. Tukien avulla saavutettavien hyötyjen on selvästi ylitettävä niiden aiheuttamat ympäristöhaitat.

Haittaverojen tulee yritystukien sijaan olla ensisijainen väline kohti vihreää taloutta. Silloin kun yritystukien maksamiselle on perusteita, niiden on ohjattava tehokkaaseen ja reilua muutosta tukevaan tulevaisuustyöhön. Pk-yrityksille tuki tutkimus- ja kehitystoimintaan on tärkeää. Suurille yrityksille myönnettävillä tuilla on suuri ja laaja vaikutus koko arvoverkossa.

- Ei rahoiteta ympäristölle tai ilmastolle merkittävää haittaa aiheuttavia hankkeita.

- Poistetaan siirtymäajalla yritystuet ja alennetut verokannat, jotka kompensoivat päästökaupasta ja fossiilisen energian kulutuksesta syntyneitä kustannuksia.
- Uudistetaan jäljelle jääviä tukia siten, että niissä painotetaan elinkeinorakenteen uudistumista ja vihreän siirtymän edistämistä sekä innovaatioita.
- Vauhditetaan uusiutumattomien luonnonvarojen kiertotaloutta valtion investoinneilla ja investointituilla.
- Luodaan tekniselle hiilensidonnalle selkeä sääntelykehikko ja riittävät taloudelliset kannustimet, jotta se yleistyy ilmastotavoitteittemme edellyttämässä tahdissa.
- Vaaditaan suurille yrityksille myönnettäviin uudistavan rahoituksen hankkeisiin kumppanuuksia pienempien yritysten sekä tutkimusorganisaatioiden kanssa.

8. KESTÄVIEN ELINKEINOJEN SUOMI

Vihreän elinkeinopolitiikan ytimessä on elinkeinorakenteen jatkuva uudistuminen. Elinkeinorakenne vaikuttaa keskeisesti siihen, kuinka hyvin Suomi pystyy toimimaan luonnonvarojen kannalta kestävässä rajoissa ja kilpailemaan kansainvälisesti. Suomi ei ole pitkään aikaan ollut luonnonvaraintensiivinen talous. Kansantaloutemme pohjautuu osaamiseen ja ihmisiin.

Menestyäksemme ja ollaksemme kokoamme suurempia kansainvälisesti on suomalaisen elinkeinorakenteen siirryttävä korkeamman jalostusasteen tuotantoon pois sellun ja raaka-aineiden myynnistä. Samalla osaamisintensiivisten palvelujen ja aineettoman tuotannon osuuden tulee kasvaa myös vientiteollisuudessa. Vakauden ja kriisikestävyyden näkökulmasta tärkeää on myös elinkeinorakenteen monipuolisuus. Elinkeinorakenne uudistuu jatkuvasti, mutta politiikkatoimilla tulee edesauttaa elinkeinorakenteen monipuolistumista ja vahvistumista erityisesti kestävyysratkaisuja luovilla auringonnousun aloilla. Suomen tulee panostaa nykyistä enemmän T&K-toimintaan ja syväteknologioihin. Syväteknologialla viitataan kasvuyrityksiin, joiden liiketoiminta perustuu tieteen ja teknologian tuoreisiin läpimurtoihin.

Tässä linjauksessa tarkempaan käsittelyyn on valittu korkean osaamisen palvelut, teollisuus, kiertotalous, alkutuotanto ja ruokaketju. Näiden alojen uudistumisella on olennainen merkitys vihreän siirtymän onnistumisessa ja ne ovat merkittäviä talouden ja työllisyyden näkökulmasta.

8.1. MENESTYSTÄ OSAAMISINTENSIIVISISTÄ PALVELUISTA

Digitalisaatio on muuttanut perinteisiä asetelmia. Valokuitua pitkin koko maailma on tavoitettavissa sekunneissa Ilomantsin Möhköstä Hongkongiin. Alueellinen elinvoima ei ole riippuvainen vain raskaasta teollisuudesta, vaan työpaikkoja syntyy myös palveluviennistä. Erityisesti kaupungeissa palveluihin ja kulttuurialoihin pohjautuva vienti muodostavat nyt ja tulevaisuudessa suuren osuuden liiketoiminnasta. Vihreä elinkeinopolitiikka tunnistaakin kaupunkien merkityksen Suomen elinvoimaisuuden ja kehityksen kannalta.

Yksityiset palvelut ilman kauppaa työllistävät yli miljoona ihmistä, ja myös valtaosa uusista työpaikoista syntyy palvelualoille. Taloudet palveluvaltaistuvat niin Suomessa kuin muuallakin länsimaissa, mutta Suomessa tämä on tapahtunut verrokkimaita hitaammin. Ympäristön ja hyvinvoinnin näkökulmasta tähän olisi saatava muutos.

Palveluvienti on kasvanut jo pitkään tavaravientiä nopeammin, ja palvelut kattavat noin kolmasosan Suomen viennin kokonaisarvosta. Digitalisaatio on palvelujen viennin väline, joka mahdollistaa globaalisti skaalautuvan toiminnan. Erityisesti korkean osaamisen ja digitalisoitavissa olevien palveluiden kasvavat maailmanmarkkinat tarjoavat mahdollisuuksia kansainvälistymiseen ja palveluyritysten kasvuun. Myös Suomen perinteisesti vahvassa konepajateollisuudessa yhä useamman yrityksen liikevaihdosta suuri osa tulee palveluista.

Palveluista puhutaan usein aineettomina, mahdollisuutena saada talouskasvua ilman materiaalisen tuotannon haittoja. Kuitenkin myös palvelut tarvitsevat resursseja: mobiilipelit tarvitsevat digilaitteita ja pilvipalvelut käyttävät sähköä. Myös perinteiset palvelut käyttävät kiinteistöjä ja energiaa. Vaikka palvelut eivät aineettomia olekaan, ovat ne silti voittopuolisesti ekologisesti haitattomampia kuin tavarat. Liikenteen ja logistiikan palveluja lukuun ottamatta suuri osa palvelualoista on päästöintensiteetiltään (toiminnan päästöt suhteutettuna arvonlisään) pieniä verrattuna muihin toimialoihin. Palvelualat voivat myös luoda ratkaisuja ilmastokriisin ja luontokadon pysäyttämiseksi ja edesauttaa muiden toimialojen, kuten teollisuuden ja rakentamisen vihreää siirtymää. Tällaisten päästöjä vähentävien palvelujen kysyntä on voimakkaassa kasvussa maailmalla. Uusia palveluyrityksiä tulee rohkaista panostamaan tutkimus- ja kehitystoimintaan samalla tavalla kuin teollisuusyrityksiäkin.

Yritystoimintaa tukevien palvelujen käyttö digipalveluista toimistohotelleihin lisää tuottavuutta. Tuottavuusloikkaa ei tapahdu, ellei tutkimus- ja kehittämistoiminnan tuotoksia oteta laajasti käyttöön yrityksissä. Tarvitsemme yrityksille suunnattuja, digitaalista siirtymää tukevia kannustimia.

Uusien palveluiden ja palveluammattien syntyä pitää tukea myös muilla kuin teknologia-aloilla. Kestävä matkailu voi tarjota paljon mahdollisuuksia etenkin harvaan asutuilla seuduilla. Kulttuurialoilla on luovia ammattilaisia, joiden perustamille yrityksille tulee tulevaisuudessa olemaan runsaasti kysyntää. Kulttuurivienti on merkittävä mahdollisuus Suomelle. Vertailukohta löytyy esimerkiksi naapurimaa Ruotsin saavuttamasta asemasta

monilla kulttuuriviennin alueilla kuten musiikissa. Kulttuuripalveluilla on myös positiivisia kerrannaisvaikutuksia hyvinvointiin, työllisyyteen sekä ihmisten osallisuuteen.

- Ulotetaan vihreää siirtymää edistävät investointikannustimet tasapuolisesti myös palveluille.
- Tunnistetaan elinkeinopolitiikassa paremmin kaupunkien merkitys ja kasautumisedut, jotka vaikuttavat erityisesti palvelualoilla.
- Kohdennetaan valtion viennin edistämisen tuista nykyistä suurempi osa luoville aloille ja kehitetään alalle sopivia tuki-instrumentteja. Vakiinnutetaan Creative Business Finland ja kehitetään sen toimintaa vastaamaan paremmin taide- ja kulttuurialan kansainvälistymisen tarpeisiin.
- Varmistetaan riittävällä tuella ja ohjeistuksella, että pienyritykset digitalisoivat talouttaan ottamalla käyttöön verkkolaskut, eKuitit ja hankintasanomat mahdollistavia ratkaisuja.
- Jatketaan audiovisuaalisen alan tuotantotukea.

8.2. TEOLLISUUS MAHDOLLISTAA VIHREÄN SIIRTYMÄN

Vihreän teollisuuspolitiikan tavoitteena on edistää suomalaisen ja eurooppalaisen teollisuuden kilpailu- ja uudistumiskykyä huolehtien samalla sen kestävyys siirtymästä. Käytännössä vihreällä teollisuuspolitiikalla edistetään teollisuuden hiilivapaata energiakäyttöä sekä pysäytetään teollisesta toiminnasta aiheutuvaa luontokatoa edistämällä kiertotalousratkaisuja. Teollisuus on avainasemassa vihreän siirtymän edistämisessä, ja tavoitteiden saavuttaminen vaatii valtavan mittaluokan investointeja.

Vihreän elinkeinopolitiikan kovaa ydintä on siirtyminen lineaaritaloudesta kiertotalouteen. Siinä missä hiilineutraalius auttaa ilmastokriisistä selviämisessä, on kiertotalous yksi tärkeä keino luontokadon pysäyttämiseen. Kiertotaloudessa ei tuoteta jatkuvasti uutta, vaan hyödynnetään käytössä olevia tuotteita, materiaaleja sekä infrastruktuuria kuten rakennuksia mahdollisimman pitkään. Vihreä siirtymä vaatii toteutuakseen kuitenkin myös kaivostoimintaa. Samaan aikaan uusiutumattomien luonnonvarojen käyttöä ja louhintaa tulee vähentää materiaali-innovaatioilla. Kierrätysastetta on nostettava mahdollisimman paljon, mutta pelkät kierrätysmateriaalit eivät riitä vielä kasvavan kulutuksen aikana.

Vihreä siirtymä edellyttää, että teollisuudella on käytössä riittävä määrä päästötöntä ja toimitusvarmaa sekä hinnaltaan kilpailukykyistä energiaa. Erityisesti sähkön tuotannon kasvattaminen ja tasaisuus (säätövoima) sekä kulutusjoustot ja sähkövarastot ovat keskiössä, kun yhteiskunnan eri sektorit sähköistyvät.

Suomalainen teollisuus on syvästi riippuvainen kansainvälisistä arvoketjuista erityisesti erilaisten puolivalmisteiden ja monien keskeisten raaka-aineiden osalta. Modernin yhteiskunnan ollessa entistä riippuvaisempi erilaisista kriittisistä teknologioista ja tuotteista myös suomalaisen ja eurooppalaisen teollisuustuotannon resilienssiä on vahvistettava.

Kiertotalousajattelu teollisuuspolitiikan keskiöön

Kiertotalouden on oltava Suomen teollisuuspolitiikan keskeinen painopiste, jota edistetään konkreettisin tavoittein ja keinoin. Raaka-aineiden hyödyntämisen tehostamiseksi on rakennettava taloudellisia kannusteita ja ohjauskeinoja samalla, kun julkinen sektori tarkastelee kriittisesti omia hankintojaan.

- Asetetaan tuotteille - etenkin kodinkoneille ja elektroniikalle - vähimmäiskestovaatimukset sekä ohjelmistojen ylläpitovaatimukset. Tällä tavoin pystytään pidentämään laitteiden käyttöikää.
- Luodaan kiertotalouden strategisen ohjelman tavoitteille konkreettiset keinot ja toimenpiteet, joilla tavoitteisiin päästään sekä varataan ohjelman toimeenpanoon riittävät resurssit.
- Edistetään kannustimia ja verotusta, joilla neitseellisen raaka-aineen käyttö vähenee.
- Asetetaan julkisille hankinnoille sitovia kiertotalouden kysyntää edistäviä kriteerejä.
- Asetetaan myymättä jääneille kestokulutustavaroille EU:n laajuinen hävityskielto.
- Asetetaan paljon materiaaleja kuluttaville tuotteille pakollinen kierrätysmateriaalien osuutta koskeva vaatimus koko EU:ssa ja lisätään kierrätysasteen näkyvyyttä.
- Rajoitetaan EU:n laajuisesti pakkausmateriaalien määrää ja käyttöä tuotteiden käyttöturvallisuus huomioiden.
- Varmistetaan lainsäädännöllä, että tuotteet ovat myös kolmansien osapuolten korjattavissa ja päivitettävissä koko elinkaarensa ajan.

Suomi mineraalien aikakaudella

Kaivannaisten hyödyntämisessä tavoitellaan korkeaa jalostusarvoa jalostamattoman raaka-aineen viennin sijaan. Samaan aikaan louhintaa tulee hillitä materiaali-innovaatioilla, kaivosten ympäristöhaittoja on vähennettävä niiden ollessa toiminnassa, ja kaivosalueiden ennallistamisesta on huolehdittava.

- Lainsäädännön muutoksilla lisätään valtion mahdollisuuksia ohjata mineraalien korkeaa jalostusarvoa.
- Edellytetään yrityksiä varautumaan kaivosalueiden ennallistamiseen ja mahdollisten vahinkojen korjaamiseen. Luontoarvojen heikkeneminen on kompensoitava täysimääräisesti.
- Rajataan kaivostoiminnan ulkopuolelle kaikki arvokkaat luontoalueet, kulttuuriympäristöt ja vesialueet. Edellytetään saamelaiskäräjien päätöstä kaivoksista saamelaisten kotiseutualueella.
- Nostetaan valtiolle osoitettavaa kaivosveroa ja verotetaan kaivostoiminnan tulosta nykyistä enemmän. Verotuksen tulee taata, että Suomi hyötyy mineraalien maailmanmarkkinahintojen ollessa korkealla.

Hiiletön energia vihreän siirtymän edellytyksenä

Uusien kestävien energiatuotannon ja varastoinnin ratkaisujen kehittämiseen ja käyttöönottoon on kannustettava aktiivisesti valtion tasolla. Kaikissa energiaan liittyvissä politiikkatoimissa on huomioitava muuttuvan energiasysteemin kaikki arvoketjut elinkaarinäkökulmalla.

- Ohjataan tutkimus- ja kehityusrahoitusta energiainnovaatioiden kehittämiseen ja demohankkeisiin.
- Uusien ratkaisujen käyttöönottoa on tuettava ja sujuvoitettava erityisesti sääntelyn avulla.

8.3. MAASEUDUN ELINKEINOT VAHVEMMIKSI

Vahvistetaan maaseudun elinkeinoja ottamalla käyttöön kustannustehokkaimmat toimet suomalaisen luonnon pelastamiseen ja hiilivarastojen lisäämiseen.

Vihreä elinkeinopolitiikka huomioi kaikessa päätöksenteossa luonnon kantokyvyn todelliset rajat. Metsiin liittyvistä tavoitteista ensisijaisia ovat luontokadon pysäyttäminen sekä hiilinielujen ja -varastojen kasvattaminen. Valtaosa metsistämme on yksityisomistuksessa ja viime kädessä päätökset metsien käsittelystä tapahtuvat metsäkuviotasolla, joten metsänomistajien intresseihin vaikuttaminen on metsäpolitiikan keskeinen väline. Päästökauppahintojen perusteella arvioituna metsiemme hiilinielun arvo ylittää jo metsänomistajille maksetut kantorahatulot, joten merkittävä kannustevaikutus metsien hiilinielujen kasvattamiseen voidaan saavuttaa yksinkertaisesti antamalla metsänomistajille lisää omistajuutta niihin. Metsätalouden merkitys tulee maassamme korostumaan jatkossakin, sillä se on yhtä lailla ilmastopolitiikan kuin raaka-ainetuotannon väline. Se tulee edelleen työllistämään merkittävän joukon suomalaisia, mutta työnkuva muuttuu nykyisestä puuntuotannon maksimoinnista enemmän kannattavuuden sekä luonnonhoidon ja hiilinielujen optimoinnin suuntaan.

Valtion mailla tapahtuvan elinkeinotoiminnan on huomioitava alueen muut käyttötarpeet ja sopeuduttava hiilinielu- ja luonnonsuojelutavoitteisiin. Luonnon monimuotoisuus ei saa heiketä valtion mailla, vaan sitä tulee vahvistaa ennallistamistoimenpitein. Lähtökohtana Suomen luontomarkkinoiden kehittämiseksi voisi aluksi toimia se, että yksityiset metsänomistajat voisivat vaihtaa arvokkaita luontokohteitaan valtion talousmetsiin. Metsähallituksen tulee olla edelläkävijä ekologisen kompensaation markkinoilla sekä ostajana että myyjänä.

Vihreän elinkeinopolitiikan tavoitteena on monimuotoinen, kannattava, ympäristöystävällinen ja riittävän omavarainen ruokaketju. Se tuottaa terveellistä ruokaa ja maataloustuotteita niin kotimarkkinoille kuin vientiinkin ja mahdollistaa kestävästä kotimaisen maatalousyrittäjyyden ja huoltovarmuuden. Laajan alkutuotannon lisäksi ruokaketju kattaa logistiikan, jalostuksen, kaupan ja palvelut monimuotoisesti ja laadukkaasti vaativia markkinoita kannattavasti palvellen.

Luonnonolosuhteemme asettavat omat haasteensa, joiden vuoksi suomalainen ruokaketju ei voi kilpailla alkutuotannon hinnalla ja volyyymeilla. Maatalouspolitiikan tulee

tukea ja ohjata alkutuottajia ratkaisuihin, jotka mahdollistavat kannattavan yritystoiminnan näissäkkin olosuhteissa. Tarvitaan myös riittävä korvaus tuotetuista tuotteista. Tuottajien omaa roolia ruokaketjun ohjaamisessa on vahvistettava. Jalostavan teollisuuden on varmistettava mahdollisuus reagoida toimintaympäristön muutoksiin, hyödyntää kaikkia yhteistyömahdollisuuksia, varmistaa hintakilpailukyvyyn tehokkuus ja panostaa osaamiseen. Maaseutuyrittäjien itse muodostamat yhteenliittymät voivat astua voimakkaammin esille muun muassa jalostuksen, viennin, palveluiden ja matkailun alalla. Jakelukanavina voidaan viennin ja suoramyyntin lisäksi hyödyntää esimerkiksi uusia älykkäitä verkkoalustoja ja logistiikkaratkaisuja.

Taloudelliset kannusteet hiilensidontaan

Suunnitellaan metsätalouden verotus ja tuet yhdeksi kokonaisuudeksi, jossa metsänomistajien taloudelliset intressit ovat linjassa hiilineutraalisuus-, luonnonsuojelu- sekä ennallistamistavoitteiden kanssa. Samalla luodaan ja vahvistetaan mahdollisuuksia metsäelinkeinoihin, jotka perustuvat muuhun kuin puuraaka-aineen tuotantoon.

Tehdään metsien hiilensidontan arvo näkyväksi metsäsektorilla ja hyödynnetään markkinamekanismia nieluju vahvistamiseksi. Hiilensidonta saadaan keskeiseksi osaksi metsänomistajien päätöksentekoa hiilinielun kasvatustuella. Vastaavasti puun teollisille ostajille tulee luoda kannusteet metsien tuotteiden pitkäikäisyyteen ja energiakäytön ja hiilidioksidipäästöjen minimoimiseen. Nämä ovat pitkällä aikavälillä toteutettavissa kustannusneutraalisti metsätalousekosysteemin sisäisenä tulonsiirtona.

- Otetaan käyttöön metsänomistajille suunnattu hiilinielujen kasvatustuki.
- Hinnoitellaan teollisuuteen ja energiaan käytettävä puu porrastuvalla maksulla tai kiintiöllä tuotteiden hiilivaraston pitkäikäisyyden mukaan.
- Yksityiselle hiilikompensaatiomarkkinalle luodaan selkeät pelisäännöt, joilla varmistetaan hiilensidontan aito lisäisyys.

Taloudelliset kannusteet luonnosta huolehtimiseen

Luonnon ja metsien monikäytön arvon tulee näkyä myös metsätaloudessa, vahvistamalla metsänomistajien kannusteita huolehtia alueensa luonnonarvoista. Metsätalouden tukijärjestelmästä on poistettava kaikki kannattavuuslaskelmia vääristävät ja siten myös luonnonsuojelun kustannuksia nostavat tuet. Sen sijaan hiilitasetta parantavat ja puuntuotannollisesti arvokkaamman tukkipuun osuuden lisääntymiseen tähtäävät kannusteet ovat perusteltuja (turvemaiden vettäminen, ennallistaminen tai metsittäminen sekä taimikonhoito).

- Parannetaan luonnonsuojelun kustannustehokkuutta käyttämällä olemassaolevien suojeluohjelmien ohella myös markkinaehtoisia ratkaisuja, kuten ekologista kompensatiota ja suojeluhuutokauppoja sekä tukemalla yksityisen luontoarvomarkkinan syntymistä.
- Rahoitetaan näitä toimia ottamalla käyttöön maankäytön muutosmaksu pellonraivaukselle, rakentamiselle ja muulle luontoa heikentävälle toiminnalle. Vaihtoehtoisesti otetaan käyttöön pakollinen ekologinen kompensatio.

- Metsätalouden tuet suunnataan kokonaan hiilitasetta parantaviin ja tukkipuun osuutta lisääviin tai luonnon tilaa parantaviin toimenpiteisiin.
- Selvitetään mahdollisuutta sallia perityn metsän perintöveron suorittamista suojelemalla peritystä metsästä määrään, jonka arvo vastaa perintöverosummaa.

Vapaa yrittäminen ja reilu kilpailu koko ruokaketjuun

Luonto- ja ilmastotavoitteet asettavat reunaehdot vihreälle elinkeinopolitiikalle, ja erityisen tärkeää tämä on maataloudessa. Ruokaketjun eri osien toimiva yhteistyö on avainasemassa siinä, että meillä on jatkossakin kotimaista, puhdasta ja laadukasta ruokaa ja toisaalta, että siitä voidaan kehittää menestyvä vientituote. Lainsäädännön ja viranomaistoiminnan on tuettava innovatiivisia ja kestäviä ratkaisuja, jotka mahdollistavat monialayrittäjyyden ja joustavan työllistämisen. Tähän liittyy läheisesti kuluttajien tarpeiden tunnistaminen ja sellaisten tuotteiden tuottaminen, joille on kuluttajien keskuudessa kysyntää. Viranomaisten tulee tukea ennakoivaa sopeutumista isoihin pitkän aikavälin trendeihin, kuten lihantuotannon asteittainen korvautuminen kasviproteiineilla, ei jarrutaa niitä tai ylläpitää mielikuvaa, että nykyinen tuotantorakenne jatkuu ikuisesti.

- Uudistetaan maatalouden tukia niin, että ne ohjaavat ilmasto- ja luontomyönteisempään tuotantoon sekä parempaan tuotantoeläinten hyvinvointiin. Huomioidaan tukijärjestelmässä vahvemmin myös viljelykelpoista maata uudistavat viljelymenetelmät.
- Kehitetään kuluttajadataan perustuvia järjestelmiä, jotta tieto kuluttajien käytöksestä voidaan asiakkaan luvalla jakaa kaikille ruokaketjun toimijoille.
- Suunnataan tuottajien neuvontapalvelut kannattavan yritystoiminnan kehittämiseen ja ennakoivaan markkinamuutoksiin sopeutumiseen.
- Tehdään Suomesta Euroopan johtava monipuolisten ja innovatiivisten kasviproteiinien maa kohdistamalla tukimekanismeja ilmastokestävään elintarviketeollisuuteen.